

סעיף א זר שעבד במקדש עבודתו פסולה

זר שעבד במקדש עבודתו פסולה משנה זבחים בהתחלת פרק שני טו ע"ב מונה דברים שפוסלים עבודה. הפסול הראשון שנמנה הוא פסול זר וז"ל המשנה "כל הזבחים שקבלו דמן זר אונן טבול יום ומחוסר כפורים ומחוסר בגדים שלא רחץ ידים ורגלים ערל טמא יושב עומד על גבי כלים על גבי בהמה על גבי רגלי חברו פסל קבל בשמאל פסל רבי שמעון מכשיר". **הגמרא מביא שתי לימודים שעבודת זר חולל, כלומר נפסל "זר מנלן דתני לוי (ויקרא כב: ב) 'דבר אל אהרן ואל בניו לאמר וינזרו מקדשי בני ישראל וגו' בני ישראל למעוטי ... אלא הכי קאמר וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו, דבי רבי ישמעאל תנא אתיא בקל וחומר מבעל מום מה בעל מום שאוכל אם עבד חילל (ויז ע"א) זר שאינו אוכל אינו דין שאם עבד חילל מה לבעל מום שכן עשה בו קרב כמקריב טמא יוכיח מה לטמא שכן מטמא בעל מום יוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השווה שבהן שמוזהרין ואם עבדו חיללו אף אני אביא זר שהוא מוזהר ואם עבד חילל, מנלן דמוזהר אי מוינזרו חילול בגופיה כתיב ביה אלא (במדבר יח: ד) 'מוזר לא יקרב אליכם'. פירש רש"י ד"ה בני ישראל לא יחללו "והזרים אף הם ינזרו כדי שלא יחללו לימד על זר שעבד שחילל את הקדשים ופסלם" לפי דעת האמורא לוי הפסול נלמד מדרשת פסוק בפרשת אמור. לפי דעת רבי ישמעאל עבודת זר נפסל קל וחומר מעבודת בעל מום. הגמרא לומד אזהרתו מפסוק בפרשת קרח. הלימוד גם נמצא בספרי פיסקא קטז. **רמב"ם ספר המצוות לא תעשה עד "** והמצוה הע"ד היא שהזהיר הזר מעבוד במקדש. רצוני באמרי זר כל מי שאינו מזרע אהרן. והוא אמרו יתעלה (קרח יח ד) וזר לא יקרב אליכם. ובאר הכתוב שהעובר על לאו זה חייב מיתה בידי שמים והוא אמרו יתעלה (שם ז) והזר הקרב יומת. ולשון ספרי והזר הקרב יומת לעבודה עונש שמענו אזהרה לא שמענו תלמוד לומר זר לא יקרב אליכם. וכבר נכפלו האזהרה והעונש בזה הענין והוא אמרו (שם) ולא יקרב עוד בני ישראל לשאת חטא למות. **"רמב"ם הלכות ביאת המקדש פרק ט הלכה א "** זר שעבד במקדש, עבודתו פסולה, וחייב מיתה בידי שמים: שנאמר 'והזר הקרב, יומת' (במדבר יח: ז) מפי השמועה למדו שאין חיוב זה, אלא לקרב לעבודה. והיכן הזהיר עליו, יזר, לא יקרב אליכם (פסוק ד)". **ספר החינוך מצוה שצ "** שלא יעבד זר במקדש שלא יעבד זר במקדש, כלומר כל מי שאינו מזרע אהרן, שנאמר [במדבר י"ח, ד'], וזר לא יקרב אליכם. ונכפלה המניעה בזה בלשון אחר בכתוב והוא שנאמר [שם, כ"ב] ולא יקרב עוד בני ישראל אל אהל מועד לשאת חטא למות. "**

סעיף ב מי שאינו זכר בן זכר עד אהרן הכהן נחשב לזר.

במשנה קידושין סו ע"ב "כל מקום שיש קידושין ואין עבירה - הולד הולך אחר הזכר, ואיזה זו? זו כהנת לויא וישראלית שנשאו לכהן לוי וישראל". פרטי דיני ייחוס גם נמצאים בטור ושלחן ערוך אבן העזר סימן ח סעיף א.

פסול בת כהן גם מדין פסול אשה לעבוד כפי שמופיע **במשנה** קידושין לו ע"א "הסמיכות, והתנופות, וההגשות, והקמיצות, והקטרות, והמליקות, והקבלות, והזאות - נוהגים באנשים ולא בנשים, חוץ ממנחת סוטה ונזירה שהן מניפות.". לשון **הרמב"ם** בהמשך הלכה א בפרק ט בהלכות ביאת המקדש "אי זהו זר כל שאינו מזרע אהרן הזכרים שנאמר 'וערכו בני אהרן', והקטירו בני אהרן, בני אהרן ולא בנות אהרן."

סעיף ג זר שעבד במקדש חייב מיתה בידי שמים.

זר שעבד במדבר פרק יח פסוק ז "ואתה ובניך אתך תשמרו את כהנתכם לכל דבר המזבח ולמבית לפרכת ועבדתם עבדת מתנה אתן את כהנתכם והזר הקרב יומת". משנה סנהדרין פא ע"ב "זר ששמש במקדש רבי עקיבא אומר בחנק וחכמים אומרים בידי שמים". המשנה מתארת מחלוקת שלפי דעת רבי עקיבא זר שעבד במקדש מקבל מיתת בית דין של חנק ולפי דעת החכמים אין מיתת בית דין אלא מיתה בידי שמים. הגמרא בדף פד ע"א מביא מקור מפסוק ומביא ברייתא שמרחיב הבנת המחלוקת. "תניא רבי ישמעאל אומר נאמר כאן (במדבר יח: ז) *והזר הקרב יומת* ונאמר להלן (במדבר יז: כח) *כל הקרב הקרב אל משכן ה' ימות* מה להלן בידי שמים אף כאן בידי שמים, ר"ע אומר נאמר כאן והזר הקרב יומת ונאמר להלן (דברים יג: ו) *והנביא ההוא או חולם החלום ההוא יומת* מה להלן בסקילה אף כאן בסקילה רבי יוחנן בן נורי אומר מה להלן בחנק אף כאן בחנק ... הא אנו תנו רבי עקיבא אומר בחנק תרי תנאי ואליבא דרבי עקיבא מתניתין ר' שמעון ואליבא דר' עקיבא ברייתא רבן ואליבא דרבי עקיבא. לפי הברייתא רבי עקיבא מחייב זר שעבד סקילה, רבי יוחנן בן נורי מחייב סקילה ורבי ישמעאל מחייב מיתה בידי שמים. בגירסת הירושלמי סנהדרין פרק ט הלכה ז כתוב רבנן במקום רבי ישמעאל. ברייתא הנמצא בספרי קרח פרשה קטז מביא בסופו מחלוקת קצת שונה, לפי רבי ישמעאל חייב סקילה ולפי ר' יוחנן בן נורי חייב חנק. הברייתא ברישא לומד שזר חייב דוקא כשעובד, ואפילו אם עובד בטהרה¹. וז"ל הספרי *"והזר הקרב יומת"*. לעבודה אתה אומר או לעבודה ושלא לעבודה אמרת ומה בעל מוס (שלא ענש בו מיתה לא ענש בו אלא לעבודה זר שענש בו מיתה דין הוא שיענש בה לעבודה ושלא לעבודה) הא מה ת"ל *"והזר הקרב יומת"* לעבודה. והזר הקרב יומת אפי' עובד בטהרה או אפי' (עובד בטומאה אמרת אם הנכנס בטומאה שלא לעבודה חייב קל וחומר לעבודה ומה ת"ל *"והזר הקרב יומת"* אפי' עובד בטהרה יומת. ר' ישמעאל אומר נאמר כאן יומת ונאמר להלן (יומת מה יומת האמור להלן סקילה אף יומת האמור כאן סקילה. ר' יוחנן בן נורי אומר נאמר כאן יומת ונאמר להלן יומת מה יומת האמור) להלן בחנק אף יומת האמור כאן בחנק: והזר הקרב יומת. עונש שמענו אזהרה לא שמענו ת"ל *"והזר לא יקרב אליכם"*

כפי שמצוטט בסעיף א הרמב"ם הלכות ביאת המקדש ט: א מחייב זר שעבד מיתה בידי שמים. הכסף משנה מביא מחלוקת במשנה בין חכמים ור' עקיבא ומסביר שהרמב"ם פוסק כמו הרוב, החכמים, וחייב מיתה בידי שמים.

סעיף ד. זר שעבד חייב מיתה רק עבור זריקת הדם, הקטרה, ניסוך המים בשיעור של שלשה לוגים, וניסוך היין בשיעור של שלשה לוגים². על שאר העבודות זר חייב מלקות.

חייב מיתה אין חיוב מיתה בידי שמים על כל עבודה אלא על חלק. לפי דעת רב חייב מיתה רק על עבודה המסיימת סידרה של עבודות עבור אותו ישות, שנקרא עבודה תמה, ואותו עבודה צריך להיות פעולה שנותן או משים ולא עבודה שמסיר. יוצא שחייב מיתה עבוד ארבע עבודות זריקה, הקטרה, ניסוך היין וניסוך המים. לפי דעת לוי עבודה שמחייב מיתה רק צריך להיות עבודה תמה, וחייב עבור ארבע עבודות שרב מחייב וגם עבור תרומת הדשן. הסוגיא העיקרי נמצא בגמרא יומא כד ע"א "מר רב: ארבע עבודות זר חייב עליהן מיתה: זריקה, והקטרה, וניסוך המים, וניסוך היין. ולוי אמר: אף תרומת הדשן. וכן תני לוי במתניתין: אף תרומת הדשן. מאי טעמא דרב - דכתיב (במדבר יח: ז) *ואתה ובניך אתך תשמרו את כהנתכם לכל דבר המזבח ולמבית לפרכת ועבדתם עבדת מתנה אתן את כהנתכם והזר הקרב יומת*. עבדת מתנה - ולא עבודת סילוק, ועבדתם - עבודה תמה, ולא עבודה שיש אחריה עבודה. - ולוי: רבי רחמנא לכל דבר המזבח. - ורב: ההוא לאתויי שבע הזאות שבפנים, ושבמצורע. ולוי נפקא ליה מדבר וכל דבר. - ורב דבר וכל דבר לא דריש. "פירש רש"י ד"ה ארבע עבודות" אף על פי שכולן מוזהר עליהן זר, אין חיוב מיתה אלא בארבע האלו, כדמפרש ואזיל. ד"ה ואתה ובניך אתך "סיפיה דקרא והזר הקרב יומת". ד"ה עבודת מתנה "שאתה נותן על המזבח, ולא עבודת סילוק שאתה מסלק וסר מעל המזבח, כגון תרומת הדשן". ד"ה עבודה תמה "עבודה שהיא גומרת ומתממת את הדבר, ולא שיש אחריה עבודה, כגון שחיטה וקבלה והולכה שיש אחריה זריקה, אבל זריקה - עבודה אחרונה שבדם, וכן הקטרה בקומץ מנחה ובאברים ופדרים, וכן ניסוך היין בכל השנה, וכן המים בחג". ד"ה לכל דבר המזבח "לרבות עבודת סילוק אם עבודה תמה היא, כגון תרומת הדשן". הריטב"א מסביר איך תרומת הדשן נחשב כעבודה תמה בד"ה לוי אמר אף תרומת הדשן. "פי' שאף היא עבודה שאין אחריה עבודה בענינה, דאילו הוצאת הדשן מילתא אחריתי היא דלא חשיבא עבודה כולי האי, והיינו דלא פליגי רב ולוי בתרומת הדשן אלא משום דהוא עבודת סילוק, הא לאו הכי דכולי עלמא עבודה תמה היא וכן פרש"י ז"ל". סוגיא מצומצמת נמצא בסוף זבחים קיב ע"ב שפורט עבור עבודה שהיא לא תמה בענין עבודה מחוץ למקדש ועבור עבודת זר ועבור פסולים אחרים. וז"ל

¹ גירסאת הגר"א בספרי הוא לפי הברייתא שמוכח בבבלי סנהדרין פד ע"א

² יש אחרונים שטוענים שגם זר שתירם את הדשן חייב מיתה בידי שמים

הגמרא "המעלה מבשר חטאת, מבשר אשם, מבשר קדשי קדשים, מבשר קדשים קלים, ומותר העומר, ושתי הלחם, ולחם הפנים, ושירי מנחות, והיוצק, והפותרת, והבולל, והמולח, והמניף, והמגיש, והמסדר את השולחן, והמטיב את הנרות, והקומץ, והמקבל דמים, בחוץ - פטור, ואין חייבין עליו לא משום זרות, ולא משום טומאה, ולא משום מחוסר בגדים, ולא משום [שלא] רחוק ידים ורגלים" פירש רש"י ד"ה אין בהן משום זרות "חייב מיתה כל הנך הקטורות בדבר שדרכן לאכול לאו הקטרה נינהו וכל הנך עבודות הואיל ויש אחריהן עבודה אין זר חייב עליה מיתה כדאמרין בפרק בראשונה (יומא דף כד א) עבודת מתנה ולא עבודת סילוק עבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה."

ירושלמי יומא פרק ב הלכה א "זר שתירס רבי יוחנן אמר חייב רבי שמעון בן לקיש אמר פטור מה טעם דרבי שמעון בן לקיש עבודת מתנה יצא זה שהוא בהרמה מה טעמא דרבי יוחנן לכל דבר המזבח". תרומת הדשן שנעשה על ידי זר לפי רבי יוחנן חייב עליו מיתה בידי שמים ולפי ריש לקיש פטור ממיתה. **הרמב"ם** בהלכות ביאת המקדש פרק ט הלכה ב פסק כמו רב³ שאין חייב מיתה עבור זר שעשה תרומת הדשן וז"ל "אף על פי שהזרים מוזהרין שלא יתעסקו בעבודה מעבודות הקרבנות אין חייבין מיתה אלא על עבודה תמה לא על עבודה שיש אחריה עבודה, ואין הזר חייב מיתה אלא על ארבע עבודות בלבד, על הזריקה ועל ההקטרה ועל ניסוך המים בחג ועל ניסוך היין תמיד."

סעיף ה זר חייב מיתה על זריקה אחד בין זריקה על מזבח העולה בין זריקה בהיכל או קדש קדשים וגם עבור זריקת שמן מצורע.

זר חייב מיתה על זריקה גמרא תוך הסוגיא שהובא בסעיף הקודם יומא כד ע"א מובא פרטים על טיב זריקת הדם שחייבים עבורו מיתה "ורב: ההוא לאתויי שבע הזאות שבפנים, ושבמצורע". פירש רש"י בד"ה שבע הזאות שבפנים איך לומדים חייב עבור עבודה שאינו על המזבח וז"ל "שמזה על הפרוכת מפר העלם דבר ופר משיח ושל יום הכפורים, ושבמצורע שמזה מלוג שמן בהיכל, כדכתיב (ויקרא פרק יד) והזה מן השמן באצבעו וגו' דסלקא דעתך אמינא לאו דבר המזבח הוא, להכי רבי לכל". המשך הסוגיא דף כד ע"ב "תניא כוותיה דרב, תניא כוותיה דלוי. תניא כוותיה דרב: עבודות שזר חייב עליהם מיתה: זריקת דם בין לפניו ולפנים, והמזה בחטאת העוף, והממצה והמקטיר בעולת העוף, והמנסך שלשה לוגין מים ושלשה לוגין יין. תניא כוותיה דלוי: עבודות שזר חייב עליהן מיתה: המרים את הדשן, ושבוע הזאות שבפנים ושבמצורע, והמעלה על גבי המזבח בין דבר כשר בין דבר פסול". רש"י פירש ד"ה זריקת דם "המזבח בחוץ". ד"ה בין לפניו "הזאה שעל הפרוכת". ד"ה בין לפניו ולפנים "שעל בין הבדים דיום הכפורים". ד"ה בחטאת העוף "כתיב הזאה ז'הזה מדם החטאת על קיר המזבח" (ויקרא ה:ט). ד"ה בעולת העוף "כתיב מיצוי, זמלק את ראשו והקטיר המזבח ונמצא דמו על קיר המזבח" (ויקרא א:טו). **הריטב"א** מסביר את רש"י שחייבים עבור זריקה במזבח העולה, בהיכל או בקדש קדשים וז"ל ד"ה תניא כוותיה דרב "עבודות שזר חייב עליהם מיתה אלו הן זריקת דם בין לפניו ובין לפני לפניו. זריקת דם בחוץ, או לפניו בהיכל, או לפניו ולפנים על הכפורת, וכן פרש"י ז"ל, ותדע דהא מודה רב בהזאות שבפנים כדאיתא לעיל (ע"א). בנוסף חייב גם עבור עבודת הדם שמתאימה לכל סוג של לקרבן העוף, מיצוי במקרה של עולת העוף והזאה במקרה של חטאת העוף. במסכת מעילה קיים מחלוקת אם חטאת העוף גם חייב במיצוי, ולפי הדעה שמיצוי מעכב, זר יהיה חייב גם עבורו, כפי שמובא בריטב"א ד"ה והמזה בחטאת "בחטאת העוף איכא הזאה ומיצוי, והא דלא קתני בהדיא המזה והממצה בחטאת העוף, משום דפלוגתא היא בפרק שני דמעילה (ח' ע"ב) אם מיצוי מעכב בחטאת העוף אם לאו, הלכך שדייה הכא לממצה בנתים שיהא נדרש או לשניהם או לעולת העוף בלבד, לפום פלוגתא דתנאי דהתם". לפי הברייתא שתומך בשיטת לוי זר חייב עבור שבעת הזאות בפנים והזאות שמן של טהרת המצורע.

רמב"ם הלכות ביאת המקדש פרק ט הלכה ג "כיצד על הזריקה, בין שזרק בפנים בין שזרק בחוץ בין שהזה הזאה אחת מכל הזיות הדם, בין שהזה הזאה אחת מכל הזיות קרבנות המצורע הרי זה חייב מיתה." **הכסף משנה** מפרש על אתר "לאו בחוץ קאמר דהיאך יתחייב על זריקה בחוץ משום זר שעבד אלא בפנים היינו לפני לפניו ובחוץ היינו בהיכל והכי תניא התם (יומא כד ע"ב) עבודות שזר חייב עליהם מיתה זריקת דם בין לפניו ובין לפני לפניו ופירש"י בין לפניו הזאות שעל הפרוכת בין לפניו לפניו שעל בין הבדים דיוה"כ. ומה שכתוב בין שהזה הזאה אחת מכל הזיות הדם בין שהזה הזאה אחת מכל קרבנות המצורע. שם בברייתא ואין לתמוה על רבינו שכתב בין שהזה אחת מכל הזיות הדם למה חזר ופרט הזיות קרבנות המצורע דהתם דריש מדכתיב בההוא קרא לכל דבר המזבח ולמבית לפרוכת לכל דבר המזבח לאתויי שבע הזיות שבפנים ושבמצורע ופירש"י שבע הזיות שבפנים שמזה על הפרוכת מפר העלם דבר ופר משיח ושל יוה"כ. ושבמצורע שמזה מלוג שמן בהיכל וכו' דסלקא דעתך אמינא לאו דבר המזבח הוא להכי רבי לכל. ודע ששנו

³ המשנה למלך כותב שהרמב"ם היה צריך לפסוק כמו ר' יוחנן בירושלמי ולחייב מיתה עבור תרומת הדשן

עוד שם בברייתא המזה בחטאת העוף והממצה ויש לתמוה למה השמיט רבינו ממצה ואפשר דמשמע ליה דבכלל אחת מכל הזיות הדם היא". הרדב"ז מפרש בצורה קצת שונה, אלא שכנראה אינו מחלק על הכסף משנה וז"ל "היינו זריקה בין הבדים וזריקה לפני הפרוכת דהכל נקרא בפנים בהיכל. בין זריקת חוץ היינו על מזבח החיצון, והכי אמרינן (יומא כד ע"ב) ..."

זריקה אחת אפשר ללמוד⁴ חיוב עבור הזאות שאינן מעכבות, כמו בשלשה הזאות האחרונות בחטאת מגמרא בזבחים לח ע"ב "אמר רבי יוחנן: שלש מתנות שבחטאות ... אמר רב פפא: יש מהן כתחלתו, ויש מהן כסופו; חוץ ולילה, זרות וכלי שרת, קרן ואצבע, כיבוס ושירים - כתחלתו". כתחילתו, כלומר שחייב עבור זרות כמו הזאה הראשונה.

סעיף ו מעשה הקטרה שזר חייב עליו מיתה הם הקטרת איברים, קומץ או לבונה או הפיכת איברים שמקרב שריפתו במזבח העולה או הקטרת קטורת במזבח העולה, ובכולם חייבים עבור הקטרת כזית. גם חייב עבור סידור שני גזרי עצים על המערכה במזבח העולה. לפי הרמב"ם חייב גם עבור הקטרת קטורת יום כפור בקדש קדשים בשיעור של מלא חפניו.

מעשה הקטרה כפי שראינו, חייבים מיתה רק עבור עבודה תמה ובעבודת הקטרה, שרפה על מזבח, קיים כמה מעשים כפי שמפורש ברש"י יומא כד ע"א ד"ה עבודה תמה "עבודה שהיא גומרת ומתממת את הדבר, ולא שיש אחריה עבודה ... וכן הקטרה בקומץ מנחה ובאברים ופדרים".

גמרא יומא כד ע"ב מכניס סידור שתי גזרי עצים על המערכה והעלה על המזבח "אלא מעתה זר שסידר את המערכה ליחייב! - איכא סידור שני גזרי עצים. - סידר שני גזירין ליחייב! - איכא סידור אברים. - והא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: זר שסידר שני גזרי עצים חייב! - בהא פליגי; מר סבר: עבודה תמה היא, ומר סבר: לאו עבודה תמה היא. תניא כוותיה דרב, תניא כוותיה דלוי. תניא כוותיה דרב: עבודות שזר חייב עליהם מיתה: זריקת דם בין לפני ולפנים, והמזה בחטאת העוף, והממצה והמקטיר בעולת העוף, והמנסך שלשה לוגין מים ושלשה לוגין יין. תניא כוותיה דלוי: עבודות שזר חייב עליהן מיתה: המרים את הדשן, ושבע הזאות שבפנים ושבעמזרע, והמעלה על גבי המזבח בין דבר כשר בין דבר פסול. "פירש רש"י ד"ה הצתת אליה" הצתת קיסמים דקים, אם הוצרך להצית על המזבח באחת מן המערכות... ד"ה שסידר המערכה "עצים". ד"ה בהא פליגי "רב ור' יוחנן, ר' יוחנן סבר: סידור שני גזירין עבודה תמה היא, שסידור מערכת עצים תמה וגומרת היא בה, וסידור האברים תחילת סידור אחר הוא, ורב סבר: לאו עבודה תמה, דשם סידור אחד הוא". **המשנה** בזבחים ק"ב ע"ב רושם מספר פעולות שלא חייבים עליהם עבור הקרבת חוץ ולא משום זר. מעשה הקטרה שלא קיימים ברשימה לא יחייב עליהם וז"ל המשנה "המעלה מבשר חטאת, מבשר אשם, מבשר קדשי קדשים, מבשר קדשים קלים, ומותר העומר, ושתי הלחם, ולחם הפנים, ושירי מנחות, והיוצק, והפזות, והבולל, והמולח, והמניף, והמגיש, והמסדר את השולחן, והמטיב את הנרות, והקומץ, והמקבל דמים, בחוץ - פטור, ואין חייבין עליו לא משום זרות". פירש רש"י למה הפעולות האלו פטור ד"ה אין בהן משום זרות "חיוב מיתה כל הנך הקטרות בדבר שדרך לאכול לאו הקטרה נינהו וכל הנך עבודות הואיל ויש אחריהן עבודה אין זר חייב עליה מיתה כדאמרינן בפרק בראשונה (יומא דף כד א) עבודת מתנה ולא עבודת סילוק עבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה". **הגמרא** בדף קטו ע"ב מסביר את טעם פטור במעשים האלו "המעלה מבשר חטאת [וכו']". ת"ר: מנין למעלה מבשר חטאת, ומבשר אשם, ומבשר קדשי קדשים, ומבשר קדשים קלים, וממותר העומר, ושתי הלחם, ולחם הפנים, ושירי מנחות, שפטור? ת"ל: עולה, מה עולה שהיא ראויה להעלה, אף כל שראויה להעלה; מנין שאף היוצק, והבולל, והפזות, והמולח, והמניף, והמגיש, והמסדר השולחן, והמטיב את הנרות, והקומץ, והמקבל בחוץ, שפטור? ת"ל: אשר יעלה עולה או זבח, מה העלה שהיא גמר עבודה, אף כל שהוא גמר עבודה". **רש"י** ד"ה גמר עבודה "שאין אחריה עבודה ואיתרבו להו באף כל כגון המנסך ומקטיר קטרת ומקטיר קמצים ומקטיר מנחת כהנים".

רמב"ם הלכות ביאת המקדש פרק ט הלכות ד -ה"כיצד על הקטרה, הקטיר איברים או קומץ או לבונה על המזבח אפי' הפך באיברים שלא נתעכלו וקרב שריפתו חייב מיתה והוא שהקטיר כזית, וכן אם הקטיר קטרת על מזבח הזהב משיקטיר כזית חייב, אבל המקטיר קטורת ביום הכפורים בקדש הקדשים אינו חייב מיתה עליה עד שיקטיר מלא חפניו שיעור המפורש בתורה. המסדר שני גזרי עצים על המערכה הרי הוא כמקטיר איברים וחייב מיתה שהעצים קרבן הוא ...

⁴ הלימוד נמצא בקרן אורה זבחים לח והר המוריה על הרמב"ם

הפיכת איברים גמרא שבועות יז ע"ב מסביר שזר שמקצר זמן שריפת אבר על המזבח חייב מיתה "אלא אי אמרת דוקא גמירי, היכי משכחת לה? אמר אביי: מאי קושיא? משכחת לה כגון שבא בקצרה והפך בצינורא, וכדרב הונא, דאמר רב הונא: זר שהפך בצינורא - חייב מיתה. גופא, אמר רב הונא: זר שהפך בצינורא - חייב מיתה. היכי דמי? אי דלא הפך לה לא מיעכלי, פשיטא! ואי דלא הפך בהו נמי מיעכלי, מאי קא עביד? לא צריכא, דאי לא הפך בהו מיעכלי בתרתי שעי, והשתא מיעכלי בחד שעתא, והא קמ"ל, דכל קרובי עבודה - עבודה היא". פירש רש"י ד"ה משכחת לה "... היה אווז מולג בידו והכה בו באחד מן האברים שעל המערכה והפך מה שלמעלה למטה". ד"ה כדרב הונא דאמר "זר שהפך בצינורא עבודה היא שמקרב עיכולו ויש כאן עבודה בלא שהייה". ד"ה חייב מיתה "משום *זהו הקרב יומת*" (במדבר יח). לפי רש"י הוא אווז במזלג, רבנו חננאל והר"י מיגש מפרשים שהוא הופך את העצים וז"ל ר"ח "פי' צינורא עצי נורא. כגון שהפך בעצי המערכה שהחלבים נתונים בהם וגרם להם להתעכל מהרה. ואשמעינן רב הונא דכל קרובי עבודה עבודה גמורה היא וחייבין עליה"

הקטרת כזית. לומדים החיוב ומחלוקת בשיעור המחייב משחוטי חוץ מהמשנה בזבחים קט ע"ב "הקומץ, והלבונה, והקטרת, ומנחת כהנים, ומנחת כהן משיח, ומנחת נסכים, שהקריב מאחת מהן כזית בחוץ - חייב, רבי אליעזר פוטר, עד שיקריב את כולו". באופן כללי מוסבר במהר"י קורקוס והרדב"ז על הרמב"ם על אתר "ומשמע דבכל מקום דחייב עלה בחוץ זר מחייב עלה דשיון הם". שיעור הקטרה של כזית מובא בפסחים מד ע"א, נזיר לו ע"א ומנחות נח ע"ב. במנחות כו ע"ב מובא מחלוקת בין ר' יהושע בן לוי ור' יוחנן אם יש הקטרה פחות מכזית.

סידור שני גזרי עציים מובא לעיל בבבלי יומא כד ע"ב כמחלוקת בין ר' יוחנן ורב סביב אם נחשב כעבודה תמה. הירושלמי יומא פרק ב הלכה א מסביר לפי לימוד מיוחד שלכל הדעות זר חייב עבור סידור שני גזרי עצים וז"ל הירושלמי "הכל מודין בזר שסידר מערכה של עצים שהוא חייב אמר ר' זעירא ובלבד שני גזרי עצים שהכתוב מזהיר עליהן לעבודת כהונה (ויקרא א: ז) *ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח וערכו עצים*". כפי שמובא לעיל רש"י ביומא מסביר שסידור העצים נחשב כעבודה תמה. לשון הרמב"ם בביאת המקדש ט: יכול להיות מובן כמו הסברתו של רש"י או כהסבר אחרת ברוח של הירושלמי.

קטורת ביום כפור המשך הגמרא בזבחים קט ע"ב מסביר שיש מחלוקת אמוראים איך להבין את מחלוקת במשנה, לפי רבה המחלוקת בשיעור הקטרה בקדש קדשים ביום כפור ע"י זר ולפי אביי קיים מחלוקת גם בשיעור הקטרת במזבח הקטרת. וז"ל הגמרא "אמר רבה: בהקטרה דהיכל דכולי עלמא לא פליגי, כי פליגי - בהקטרה דפנים, דמר סבר: מלא חפניו דוקא, ומ"ס: מלא חפניו לאו דוקא. א"ל אביי: והא כי קא כתיבא חוקה, בהקטרה דפנים הוא דכתיב! אלא אמר אביי: בהקטרה בפנים כ"ע לא פליגי, כי פליגי - בהקטרה דחוץ, מ"ס: ילפינן פנים מחוץ, ומ"ס: לא ילפינן. אמר רבא: השתא חוץ מחוץ לא ילפי רבנן, פנים מחוץ מיבעי? מה היא? דתניא: יכול המעלה פחות מכזית קומץ ופחות מכזית אימורין, והמנסך פחות משלשת לוגין יין [פחות] מג' לוגין מים, יהא חייב? תלמוד לומר: לעשות, על השלם חייב ואינו חייב על החסר". כפי שראינו, הרמב"ם בהל' ביאת המקדש ט: ד פוסק שקטרת יום כפור חייבים באותו יום בקדש קדשים רק לפי שיעור מלא חפניו. **הכסף משנה** משאיר הדין ברמב"ם בצריך עיון בלי לפרט קושייתו⁵.

סעיף ז עבודות שזר חייב עליהם מלקות ולא מיתה בידי שמים – קבלת הדם, הליכת הדם, סידור המערכה על המזבח, הצתת האש על המזבח, סידור לחם הפנים על השלחן, סידור בזיכין, סידור המנורה, הסרת נרות המנורה, נתינת פתילים או שמן המנורה, תרומת הדשן, הסרת הדשן שנשאר מתרומת הדשן, דישון המזבח הקטורת והוצאת כף והמחתה מקדש קדשים.

זר חייב עליהן מלקות ולא מיתה כפי שהוסבר בסעיף ד' פוסקים כרב ביומא כד ע"א שזר חייב מיתה רק עבור עבודה תמה, כלומר עבודה המשלים, ועבודת נתינה ולא עבודה סילוק. **הגמרא** בע"ב מעלה מספר עבודות שלא חייבים עליהם מיתה משום שהם עבודה תמה וז"ל הגמרא "בעי רבא: עבודת סילוק בהיכל מהו? לפנים מדמינן ליה, או לחוץ מדמינן ליה? הדר פשטא: מבית ולמבית. - אלא מעתה, זר שסידר את השלחן ליחייב! - איכא סידור בזיכין. - סידר בזיכין ליחייב! - איכא סילוק והקטרה. - זר שסידר את המנורה ליחייב! - איכא נתינת פתילה. - נתן פתילה ליחייב! - איכא נתינת שמן. - נתן שמן ליחייב! - איכא

⁵ המשנה למלך ועוד האחרונים מסבירים את סתירת הרמב"ם כאן עם הלכות מעשה הקרבנות יט:יא שמחייב הקטרת חוץ של קטורת יום כפור לפי שיעור כזית. החזון איש מסביר שבדין הנוכחי יהיה הבדל בין עבודת חוץ ועבודת זר.

הדלקה. - הדליק ליחייב! - הדלקה לאו עבודה היא. - ולא? והתניא: זנתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח וערכו עצים על האש' (ויקרא א: ז) - לימד על הצתת אליתא שלא תהא אלא בכהן כשר ובכלי שרת! - הצתת אליתא - עבודה היא, הדלקה - לאו עבודה היא. - אלא מעתה זר שסידר את המערכה ליחייב! - איכא סידור שני גזרי עצים". פירש רש"י (בעמוד א) ד"ה עבודה תמה "עבודה שהיא גומרת ומתממת את הדבר, ולא שיש אחריה עבודה, כגון שחיטה וקבלה והולכה שיש אחריה זריקה" (בעמוד ב) ד"ה זר שסידר "לחם, ליחייב מיתה, ואמאי אמרין לעיל ארבע עבודות ותו לא?". ד"ה איכא סידור בזיכין "בתריה, כדכתיב ויקרא (פרק כד) ונתת על המערכת לבונה זכה ולא עבודה תמה היא". ד"ה איכא סילוק והקטרה "עדיין לא נגמרה עבודתה עד שבת הבאה, שישלכנה ויקטיר הבזיכין". ד"ה שסידר את המנורה "בבוקר היו מסלקין את הנרות של זהב מן המנורה לקנח אפרן יפה, וחוזרין וקובעין אותם בה, והרי עבודה תמה". ד"ה הצתת אליתא "הצתת קיסמים דקים, אם הוצרך להצית על המזבח באחת מן המערכות, כגון שקרבה מערכה לכלות, שנשרפה כל המדורה". פירש הר"טב"א ד"ה עבודת סלוק בהיכל "כגון דישון מזבח הפנימי ודישון המנורה ללוי מהו, לפניו מדמינן ליה ופטור או לחוץ מדמינן ליה וחייב. [בכתב יד כתוב: פי' הוצאת כף ומחתה ללוי מהו כו']". ד"ה איכא סידור בזיכין "דאע"ג דעבודת לחם הפנים עצמה כבר גמרה, מ"מ סידור הבזיכין הכשר הלחם הוא". ד"ה סידר הבזיכין ליחייב "ופרקין דאכתי איכא אחריה סילוק והקטרה דבזיכין דלשבת הבאה".

רמב"ם הלכות ביאת המקדש פרק ט הלכה "אבל היוצק והבולל והפותת והמולח והמניף והמגיש ומסדר את לחם הפנים או את הבזיכין על השלחן והמטיב את הנרות והמצית אש במזבח והקומץ והמקבל דמים, אף על פי שנפסלו והרי הוא מוזהר על כל אלו ולוקה אינו חייב מיתה, מפני שכל אחת מהן עבודה שאחריה עבודה ואינה גמר עבודה."

תרומת הדשן והוצאת הדשן ודישון מזבח הקטורת והמנורה הובא בסעיף ד' מחלוקת רב ולוי לגבי חיוב מיתה בתרומת הדשן ופסיקה כרב שחייבים מלקות. הירושלמי יומא פרק ב הלכה א אומר שקיים אותו מחלוקת, שלפי הירושלמי קיים בין ר' יוחנן וריש לקיש, עבור הוצאת הדשן שנשאר לאחר תרומת הדשן וז"ל "הוציא שאר הדשן תפלוגתא דר' יוחנן ודריש לקיש". **רמב"ם** הלכות ביאת המקדש פרק ט הלכה ח "הרמת הדשן צריכה כהן שנאמר ולבש הכהן מדו בד וגו', ואם הרים ישראל לוקה ואינו חייב מיתה אף על פי שאין אחריה עבודה שנאמר עבודת מתנה עבודת מתנה הוא שתהיה בכהן לבדו ואם קרב לה הזר חייב מיתה, אבל עבודת סלוק אין חייבין עליה מיתה, וכן אם דישון מזבח הפנימי והמנורה אינו חייב מיתה".

סעיף ח העבודות שנפסלו בדיעבד בגין עבודת זר הן קבלת הדם, הולכת הדם, זריקה או הזאה או מתן דמים, מליקת העוף, קמיצה או הקטרת קומץ מנחות, הקטרת קטורת, סידור המערכה והגזירים על מזבח העולה, סידור לחם הפנים או בזיכין בשלחן והקטרתם על מזבח העולה, והטבת נרות המנורה. זר שהגיש או הניף, העבודה פסולה והמנחה לא נפסלה.

העבודות שנפסלו עבודה שחייבת בו כהן שנעשה על ידי זר נפסל. לא משנה אם זר חייב מיתה על העבודה או חייב מלקות, העבודה נפסלה. כמו שהובא בסעיפים לעיל בסימן הזה עיקר הסוגיא ביומא דף כד וברמב"ם הלכות ביאת המקדש פרק ט התחלת הלכה א' "זר שעבד במקדש עבודתו פסולה" ובהלכה ה' "והמסדר שני גזרי עצים על המערכה הרי הוא כמקטיר איברים וחייב מיתה שהעצים קרבן הוא, אבל היוצק והבולל והפותת והמולח והמניף והמגיש ומסדר את לחם הפנים או את הבזיכין על השלחן והמטיב את הנרות והמצית אש במזבח והקומץ והמקבל דמים, אף על פי שנפסלו ...".⁶ חיוב כהן ופסול זר עבור עבודת הדם, כלומר קבלה, הליכה וזריקה נמצא בהתחלת פרק שני של זבחים דפים טו-טז. דיון בעבודות שחייבים בהם כהן נמצא בסימן א.⁷

⁶ בסימן א סעיף ז קיים מו"מ בחובת כהן עבור יציקת ובלילת מנחה ע"ש.

⁷ בנושא הקטרת אימורים ע"י זר קיים מחלוקת אחרונים אם נפסלו האימורים. לפי בעל הנתיבות (מהר"י מליסא) לא נפסלו האימורים. לפי החזו"א זבחים יט:לא, מב האימורים נפסלו.

סעיף ט הפעולות שכשרות בזר הן שחיטה, הפשט, ניתוח, הולכת עצים למזבח, הדלקת נרות המנורה מחוץ להיכל, יציקה ובלילה⁸. מליחה, לפי תוספות פסול בזר ולפי הרמב"ן כשר בזר.

הפעולות שכשרות בזר חלק מדיני הסעיף נמצאים בסימן א. באופן כללי זר כשר במעשה במקדש שאין בו לימוד שנדרש כהן וגם אינו נעשה במזבח, משום שאסור לזר ליגש למזבח (עיין סעיף הבא).

שחיטה משנה כפי שהובא בסימן א סעיף ו זבחים לא ע"ב " כל הפסולין ששחטו - שחיטתן כשרה, שהשחיטה כשרה בזרים". **גמרא** לב ע"א " שחטו - דיעבד אין, לכתחלה לא; ורמינהו: ושחט - שחיטה בזר כשרה, שהשחיטה כשרה בזרים ובנשים ובעבדים ובטמאים, ואפילו בקדשי קדשים; או אינו אלא בכהנים? אמרת? וכי מאין באתה? מכלל שנאמר: **וְאַתָּה וּבִנְיָן אֶתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ** (במדבר יח:ז), יכול אף בשחיטה? ת"ל: **וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי ה'** וְהִקְרִיבוּ וְגו' (ויקרא א:ה), מקבלה ואילך מצות כהונה, לימד על השחיטה שכשרה בכל אדם! הוא הדין דאפי' לכתחילה נמי, ומשום דקא בעי למיתנא טמאים דלכתחילה לא, גזירה שמא יגעו בבשר, תנא ששחטו. " הלימוד הובא בצורות אחרות ביומא כז ובתורת כהנים ויקרא נדה ד:ב. לפי פשט הלימוד שחיטת זר כשר לכתחילה. ככה פוסק הרמב"ם בהלכות ביאת המקדש פרק ט הלכה ו " שחיטת הקדשים כשירה בזרים אפילו קדשי קדשים, בין קדשי יחיד בין קדשי צבור שנאמר **וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי ה' וְהִקְרִיבוּ בְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד** (ויקרא א:ה), מקבלה ואילך מצות כהונה, וכן ההפשט והניתוח והולכת עצים למזבח כשירה בזרים שנאמר באיברים והקטיר הכהן את הכל המזבחה זו הולכת איברים לכבש, הולכת איברים היא שצריכה כהונה ולא הולכת עצים". מפרש הכסף משנה "בריש פרק כל הפסולים (זבחים ל"א ע"ב). ומה שכתב וכן ההפשט והניתוח והולכת עצים למזבח כשירה בזרים שנאמר באיברים **וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן הַמְּזַבְּחָה וְכו'**, בסוף פרק שני דיומא (דף כ"ו כ"ז) " לפי הכס"מ לכאורה זר מותר לכתחילה לשחוט ולהדליק את הנרות (מחוץ להיכל). **הרדב"ז** כותב מפורש שהרמב"ם מכשיר שחיטת זר לכתחילה. **רב עובדיה מברטנורא** על המשנה בזבחים ג:א מכשיר זר לשחיטה לכתחילה וז"ל " כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה - והוא הדין דאפילו לכתחילה שוחטין". **זוהר** בח"ג קכד ע"א כתוב "ושחט אחרא ולא כהנא בגין דלא יפגם ההוא אתר דאחיד ביה" שיש עדיפות לשחיטת זר ולא של כהן, משום ששחיטה הפך ממדתם. **הריקאנטי** (שמות כט:ב) שואל שרואים בפרק שני של יומא שכהנים פייסו עבור שחיטה⁹.

הפשט ניתוח והולכת עצים למזבח משנה יומא כז ע"ב "הפשטין וניתוחן של אלו ואלו שוין" והגמרא "מפרש תנא: הפשטין וניתוחן שוין - בזר. אמר חזקיה: מניין להפשט וניתוח שווה בזר - שנאמר ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח, נתינת אש בעיא כהונה, הפשט וניתוח - לא בעיא כהונה". המשך בדף כז ע"א " אלא מהכא **זַעֲרֻכוּ בְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד הַכֹּהֲנִים אֶת הַנִּתְחִים אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הַפֶּדֶר** (ויקרא א:ח), מכדי, מקבלה ואילך מצות כהונה **זַעֲרֻכוּ** למה לי? למעוטי הפשט וניתוח. - ואימא למעוטי סידור שני גזירי עצים! - מסתברא: דיבחא דכותיה ממעט. - אדרבה, סדור דכותיה ממעט! - לא סלקא דעתך; דאמר מר **וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל הַמְּזַבְּחָה** (ויקרא א:יג) - זו הולכת אברים לכבש. הולכת אברים לכבש - הוא דבעיא כהונה, הולכת עצים - לא בעיא כהונה, הא סידור שני גזירי עצים - בעיא כהונה. " **פירש רש"י** ד"ה למעוטי הפשט וניתוח "דלא כתיב בה כהן". ד"ה הולכת עצים לא בעי כהונה "דהאי כהן דכתיב בהולכת אברים על כרחך למעוטי הולכה אחרת בעי, דאי לגופיה - לא איצטריך, דהא אשמעינן: מקבלה ואילך מצות כהונה". לכאורה, קיימת עוד ראייה להכשרת שחיטה בזר מפסוקים שבפועל לוי' ולא כהנים הפשיטו קרבנות במקרים מסויימים "דק הכהנים היו למעט ולא יכלו להפשיט את כל העלות ויחזקום אחיהם הלויים עד כלות המלאכה ועד יתקדשו הכהנים כי הלויים ישרי לבב להתקדש מהכהנים " (דברי הימים ב כט:לד) "וישחטו הפסח ויזרקו הכהנים מידם והלויים מפשיטים" (דברי הימים ב לה:יא). **הרד"ק** על הפסוק בפרק כט מסביר שהלויים הפשיטו רק בשעת הדחק ולא לכתחילה, משום שזה עבודה אחרי קבלת הדם והתורה מחייב כהונה מקבלה ואילך. וז"ל "ועזרום להפשיט ובזה חזקו אותם וזרזו אותם למהר להתקדש ואף על פי שמקבלת הדם ואילך מצות כהונה שעת הדחק היה זה ועזרו הלויים את הכהנים להפשיט כי הם התקדשו כמו שאומר כי הלויים ישרי לבב להתקדש מהכהנים"¹⁰

⁸ כפי שהובא בהרחבה קיים סתירה מסויימת ברמב"ם לגבי כשרות זר עבור מליחה, יציקה ובלילה. למסקנת הרבה מהאחרונים מסקנת הגמרא והרמב"ם שזר אכן כשר למעשים האלו.

⁹ יעב"ץ ח"ב ס' קיב אומר שיש להקדים כהן לשחיטה

¹⁰ לפי הבית דוד זר לכתחילה עושה הפשטה וניתוח

הדלקת נרות המנורה גמרא יומא כד ע"ב "איכא הדלקה - הדליק ליחייב! - הדלקה לאו עבודה היא". **הרמב"ם** פוסק שזר יכול לכתחילה להדליק את המנורה, במידה שהמנורה מחוץ להיכל כדי שהזר לא יכנס למקום שאסור לו. ז"ל בהלכות ביאת המקדש פרק ט הלכה ז "וכן הדלקת הנרות כשירה בזרים לפיכך אם הטיב הכהן את הנרות והוציאן לחוץ מותר לזר להדליקן". **הראב"ד** משיג שהדלקת זר כשר רק בדיעבד וז"ל "הפליג כשאמר מותר לזר להדליקן אלא שאם הדליקן כשירות". **הריטב"א** מסכים עם הראב"ד שהדלקת זר כשר רק בדיעבד וז"ל ד"ה הדלקה לאו עבודה היא "תמיהא מילתא דהא כתיב בה אהרן ובניו דבר אל אהרן ואל בניו לאמר בהעלותך את הנרות וכתוב בהעלות אהרן את הנרות, וי"ל דלהכי לא אפקיה בלשון חיוב, ואמר בהעלות או בהעלותך לומר דלאו עבודה היא לחייב עליה מיתה בזר, כשם שאין חיוב מיתה בעבודה שאינה תמה". **הכסף משנה** מסביר את שיטת הרמב"ם שמכשיר הדלקת זר לכתחילה "וטעמו של רבינו דכיון דלאו עבודה היא מישרא נמי שרי כמו שחיטה שהיא כשירה בזרים". **הרדב"ז** מפרש "וכיון שאינה עבודה למה לא יהא מותר לזר להדלקה לכתחילה דומיא דשחיטה".

יציקה, בלילה ומליחה מקורות בענין יציקה ובלילה מהסוגיא במנחות יח מובא בסימן א סעיף ז. מקורות בענין מליחה מהסוגיא במנחות כ ע"א ומחלוקת **רמב"ן** שמכשיר זר ותוספות שפוסל זר נמצאים בסימן א סעיף ח. **הרמב"ן** ויקרא ב:יא גם מכשיר יציקת ובלילת זר. **הרמב"ם** מכשיר זר למעשים אלו בהלכות פסולי המוקדשין פרק יא הלכה ז "כל המנחות שיצק עליהן השמן פסול לעבודה כגון הזר וכיוצא בו, או שבללן או פתתם או מלחן כשירות, הגישן או הניפן, חוזר הכהן ומגיש או מניף ואם לא הגיש ולא הניף הכהן כשירות, שנאמר **והביאה אל בני אהרן וקמץ**, מקמיצה ואילך מצות כהונה למד על יציקה ובלילה שכשירה בזר". **הרמב"ם** גם מכשיר זר לעבודות אלו בפירוש המשניות מנחות פרק ג משנה ב "אמר כאן לא יצק לא בלל וכו' רוצה לומר לא יצק כהן ולא מלח כהן אלא זר הרי זו כשרה, לפי שהכלל אצלנו מקמיצה ואילך מצות כהונה, וכבר קדם לך בסוף מסכת זבחים שהדברים הללו אין חייבין עליהן משום זרות". בפרק ט הלכה ה לכאורה הרמב"ם סותר את עצמו ופוסל עבודות אלו שנעשה ע"י זר וז"ל "אבל היוצק והבולל והפותת והמולח ... אף על פי שנפסלו והרי הוא מוזהר על כל אלו ולוקה אינו חייב מיתה, מפני שכל אחת מהן עבודה שאחריה עבודה ואינה גמר עבודה"¹¹. לפי לשון המשנה במנחות יח ע"א "לא יצק, לא בלל...כשרה" אפשר להבין שזר כשר בדיעבד¹².

סעיף י' זר אסור להכנס לעזרת כהנים אלא לצורך, כמו עבור סמיכה, שחיטה, ותנופה.

זר אסור מדרבנן להיכנס לעזרת כהנים אלא לצורך משנה כלים פרק א משנה ח "עזרת הכהנים מקודשת ממנה שאין ישראל נכנסים לשם אלא בשעת צרכיהם לסמיכה לשחיטה לתנופה". פירש **ר"ש משאנץ** על אתר מסביר את מיקום עזרת כהנים וגם את רמת הצורך שדוקא בעל הקרבן יעשה סמיכה, שחיטה ותנופה, וז"ל ד"ה עזרת כהנים מקודשת "במס' מדות (פרק ב) עזרת ישראל היה אורך מאה ושלשים וחמש על רוחב אחת עשרה וכן עזרת כהנים היתה אורך מאה ושלשים וחמש על רוחב אחת עשרה וראשי פספסין מבדילין בין עזרת ישראל לעזרת כהנים ר' אליעזר בן יעקב אומר מעלה היתה גבוה אמה והדוכן נתון עליה וכן שלש מעלות של חצי אמה נמצאת עזרת כהנים גבוהה מעזרת ישראל שתי אמות ומחצה". ד"ה לסמיכה "סמיכה אי אפשר אלא בבעלים כדאמרינן בס"פ שתי מדות (דף צג ב) ידו ולא יד שלוחו וכן תנופה אמרינן מנחות סא ע"ב כהן מניח ידו תחת ידי הבעלים ומניף ואף על גב דאפשר בעזרת ישראל לא אסרו ליכנס. וכן שחיטה ואף על גב דאפשר בעזרת ישראל ואפשר נמי בכהנים". עוד מקור אפשרי נמצא בגמרא מנחות כז ע"ב "וטהורים שנכנסו לפניו ממחיצתן להיכל כולו - בארבעים, מבית לפרכת אל פני הכפרת - במיתה; רבי יהודה אומר: כל היכל כולו ומבית לפרכת - בארבעים, ואל פני הכפרת - במיתה". פירש **רש"י** ד"ה וטהורין שנכנסו לפניו ממחיצתן "י"א אמה מקום דריסת רגלי ישראל". ד"ה להיכל כו' "אם נכנסו שם". ד"ה בארבעים "מכות משום דכתיב **ואל יבא בכל עת אל הקדש וגו'** (ויקרא טז)". ד"ה מבית לפרכת "לפני ולפנים ששם ארון ואל פני הכפרת נמי היינו מבית לפרכת אלא שהלך עד לפני הארון בארבעים". ד"ה אל פני הכפרת "שהלך עד לפני הארון במיתה". **רמב"ם** הלכות בית הבחירה פרק ז הלכה יט מוסיף היתר כניסת זר עבור כפרה וז"ל "עזרת הכהנים מקודשת ממנה, שאין ישראל נכנסין לשם אלא בשעת צרכיהם לסמיכה ולכפרה ולשחיטה ולתנופה". **מהר"י קורקוס** משמיט את 'כפרה' וז"ל "ולא הזכיר שם (במשנה) אלא

¹¹ לא מעט אחרונים דנים בסתירת הרמב"ם, עיין ליקוט מפרשים ומפתחות ברמב"ם פרנקל להל' ביאת המקדש ט:ה

¹² השפת אמת טוען שיציקת ובלילת זר כשרים מדאורייתא לכתחילה, והכשרתם רק בדיעבד מגזרה דרבנן

סמיכה, ושחיטה ותנופה לבד. וכפרה הכתוב כאן בספרים שלנו נראה שהוא טעות. וטעם סמיכה ותנופה משום דבעינן בעלים דוקא ולא שליח¹³.

קיים מחלוקת ראשונים אם כניסת זר לעזרת כהנים אסור מן התורה או מדרבנן. יש שהבינו רש"י מנחות כז שקיים שתי איסורים מן התורה – עזרת כהנים בלי מלקות, וכניסה להיכל שחייב מלקות¹⁴. ככה הבין רש"י וחולק עליו בשיטה מקובצת מנחות כז ע"ב אות ו' "פירש הקונטרס מקום דריסת רגלי ישראל דהיינו י"א אמה, ולא נהירא דהא לא הוי אלא מעלה דרבנן, שהרי בשחיטת הפסח מתמלאת כל העזרה כלה אנשים וכן זקני ירושלים סובבים את המזבח ולולביהם בידיהם... ואמר ר' שמשון מקוצי דפרושי קא מפרש טהורים שנכנסו לפניו ממחיצתם דהיינו ההיכל". לפי ר' שמשון מקוצי, זר אסור מדאורייתא רק בהיכל וקדש קדשים, וכל מקום חוצה ממנו איסור דרבנן גרידא, ומתירים לצורך. פירוש המיוחס לרשב"א למנחות נוטה לאותו כיוון וז"ל "ועל מה שפירש רש"י לפניו ממחיצתן י"א אמה דריסת רגלי ישראל קשיא משום דלא הויא אלא מעלה מדרבנן בעלמא שהרי בשחיטת הפסח מתמלאת כל העזרה כולה אנשים וכן זקני ירושלים סובבים המזבח ולולביהם בידיהם וכן אמרי' לקמן [כט, א] מגביהין השלחן ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום. לכן נראה לפרש טהורין שנכנסו לפניו ממחיצתן דר"ל שנכנסו להיכל" **קריט ספר** למב"ט על הרמב"ם על אתר גם אומר שאיסור כניסת זר בעזרת כהנים מדרבנן וז"ל "עזרת כהנים נראה דהויא מדרבנן דאי מדאורייתא הא איפשר לזר לשחוט בעזרת ישראל ולא היה צריך ליכנס בעזרת כהנים".

סעיף יא זר אסור ליגש למזבח ואסור להיכנס בין אולם ומזבח.

זר אסור ליגש למזבח מובא בגמרא בשלוש מקומות כמובן מאליו שזר לא קרב למזבח "וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח?" (יומא מה ע"א, זבחים סה ע"א, מנחות כ ע"א). רש"י ביומא מבסס האיסור מהפסוק וז"ל בד"ה וכי תעלה על דעתך "... וכי תעלה על לב שזר קרב לגבי מזבח, והלא נאמר (במדבר יח: א) 'אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו'". מקור אפשרי אחר הוא לימוד מבעל מום שנאסר, כפי שכתוב "אך אל הפרכת לא יבא ואל המזבח לא יגש כי מום בו ולא יחלל את מקדשי כי אני ה' מקדשם" (ויקרא כא: כג). כמו אצל זר, אי אפשר להכשיר זר להגיע למקום שאסור בעל מום. השוואה בענין זו בין זר ובעל מום מובא בתוספות יומא כג ע"ב ד"ה וכי "ויש לומר משום דבעל מום חשיב כמו זר דסייד אמינא וכי תעלה על דעתך שזר ובעל מום קריבים לגבי המזבח".

אסור להיכנס בין אולם למזבח משנה כלים פרק א משנה ט "בין האולם ולמזבח מקודש ממנה שאין בעלי מומין ופרועי ראש נכנסים לשם". המשנה מובא ברמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ז הלכה כ' "בין האולם ולמזבח מקודש ממנה שאין בעלי מומין ופרועי ראש וקרועי בגדים נכנסין לשם". כפי שהובא לעיל מקום שבעל מום אסור להיכנס בו, גם לזר אסור.

קיים דיון ביומא מד ע"ב אם מעלת הרחקה במשנה בכלים הוא דאורייתא, הלכה למשה מסיני, או דרבנן.. לפי השיטה מקובצת שהובא לעיל גם בין אולם למזבח האיסור מדרבנן. אפשר להגיד¹⁵ שרמת האיסור של זר יהיה כמו בעל מום, לפי הסוברים שאיסור בעל מום מדאורייתא, כמו הרמב"ם, גם איסור זר מדאורייתא. כפי הסוברים שאיסור בעל מום מדרבנן, כמו השיטה מקובצת, גם איסור זר מדרבנן. הריטב"א סוכה מד ע"א אומר שלמרות שאיסור בעל מום מדרבנן, איסור כניסת זר מדאורייתא וז"ל "אמר ריש לקיש כהנים בעלי מומין נכנסין בין האולם ולמזבח כדי לצאת בערבה. איכא דקשיא ליה הא דאמרין במסכת כלים י' קדושות הן והאחת מהן בין האולם ולמזבח שאין כהנים בעלי מומין ופרועי ראש נכנסין לשם, ולא קשיא דההיא לאו מדאורייתא היא אלא מעלה היא דרבנן והכא אוקמוה אדין תורה משום הקפת מצות ערבה של תורה, אבל זרים שאסורים ליכנס שם מן התורה אין נכנסים שם אף להקפה". בסוגית זקיפת ערבה ליד המזבח בסוכה מג ע"ב שנעשה ע"י כהנים רש"י מסביר ש"אבל ישראל לא היה נכנס בין האולם ולמזבח". תוספות על ע"א אומרים שזר לא נכנס בין אולם ומזבח עבור הקפות (הושענות) בין אם איסור כניסתם דאורייתא או דרבנן וז"ל בד"ה אמר ליה ר' יומנן "דלמא אין הלכה למשה מסיני

¹³ עיין קריית מלך להרב חיים קנייבסקי שנותן מקור אפשרי להיתר כניסה עבור כפרה מסוטה ח ע"א. הרב ממשיך שבכתבי יד הרמב"ם מושמט 'כפרה' וככה כותב בדרך חכמה.

¹⁴ יש אחרונים שלא הבינו לפי רש"י שאסור מן התורה לזר להכנס לעזרת ישראל

¹⁵ משנה למלך ביאת מקדש ט:טו

אלא בתמימין הראוין לעבודה כמו שאין הלכה למשה מסיני בזרים אלא בכהנים דבהא מודית מדלא אמרת זרים נכנסין ולפי שיטה זו דפרי' דמעלה דרבנן היא קשה לאבא שאול דיליף (לעיל דף לד.) ערבה של מזבח מדכתיב ערבי אמאי בכהנים דלמא אפי' בישראל כמו ערבה דלולב וי"ל דשמא הקפת מזבח בכהנים ושאר ישראל בעזרה בלא הקפה". לפי הרמב"ם זר יהיה כבעל מום והנכנס מהמזבח פנימה, גם בלי לעבוד, חייב מלקות מדאורייתא וז"ל הלכות ביאת המקדש פרק ו הלכה א "כל כהן שיש בו מום בין מום קבוע בין מום עובר לא יכנס למקדש מן המזבח ולפנים שנאמר אל הפרוכת לא יבוא ואל המזבח לא יגש, ואם עבר ונכנס לוקה אף ע"פ שלא עבד".

קיים דיון אם האיסור הוא בעצם הגשה למקום אסור, כלומר למזבח או בין האולם ומזבח, או שהאיסור הוא חלק של איסור עבודת זר. עיקר המחלוקת מופיע בספר המצוות לא תעשה סט, לפי הרמב"ם ישנו איסור עצמאי להגיע למקום שאסור בו, מזבח ובין אולם ומזבח וז"ל "והמצוה הס"ט - היא שהזהיר כהן בעל מום מהכנס להיכל בכללו. רוצה לומר המזבח ובין האולם והמזבח וההיכל. והוא אמרו יתעלה (אמור כא כג) **אך אל הפרכת לא יבא ואל המזבח לא יגש**. וכבר התבאר בראש טהרות (כלים א: ט) ... וכבר התבאר גם כן בספרא (אמור פ"ג ה"י) ששני לאוין אלו והם אל הפרכת לא יבא ואל המזבח לא יגש לא יספיק אחד מהם בלתי האחר ושניהם יחד להשלמת הדין בענין אחד והוא הגבלת המקום האסור עליהם להכנס בו. וכל זמן שיכנס אחד מהם מן המזבח ולפנים שלא לעבודה לוקה". הרמב"ם על אתר משיג על הרמב"ם (ומשמיט את המצוה) שהאיסור הוא איסור עבודה ולא הגשה גרידא וז"ל "וכל זה איננו נכון. שלא ימנע אל המזבח לא יגש אלא שלא יעבוד עבודה והוא אמרו (שם) **ולא יחלל את מקדש'** לומר שאם עבד חלל ומה טעם לא יגש משום לא יחלל. וכן בכל מקום שכתוב גישה המזבח הוא לעבודה"

סעיף יב זר אסור להיכנס להיכל.

זר אסור להיכנס להיכל המשך משנה כלים פרק א משנה ט "ההיכל מקודש ממנו שאין נכנס לשם שלא רחוף ידים ורגלים קדש הקדשים מקודש מהם שאין נכנס לשם אלא כהן גדול ביום הכפורים בשעת העבודה אמר רבי יוסי בחמשה דברים בין האולם ולמזבח שוה להיכל שאין בעלי מומין ופרועי ראש ושתווי יין ושלא רחוף ידים ורגלים נכנסים לשם ופורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה". מקור שני שיותר מפורש ויש בו מקור נמצא בגמרא מנחות כז ע"ב שהובא בסעיף יב. הגמרא לומד את האיסור מהפסוק **ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקודש מבית לפרוכת אל פני הכפורת אשר על הארון ולא ימות**" (ויקרא טז:ב). הובא ברמב"ם בשתי מקומות, הלכות בית הבחירה פרק ז הלכה כא שמבוסס על המשנה בכלים "ההיכל מקודש מבין האולם ולמזבח, שאין נכנס לשם אלא רחוף ידים ורגלים" ובהלכות ביאת המקדש פרק ב הלכה ד שמבוסס על הגמרא במנחות "והנכנס לקדש חוץ לקדש הקדשים שלא לעבודה או להשתחוות בין הדיוט בין גדול לוקה, ואינו חייב מיתה שנאמר אל פני הכפורת ולא ימות, על קדש הקדשים במיתה ועל שאר הבית בלאו ולוקה".

קיים אותו מחלוקת כמו בסעיף הקודם בין הרמב"ם והרמב"ן אם חייב על עצם כניסה להיכל או רק כניסה לצורך עבודה¹⁶. תוספות סנהדרין פג ע"א ד"ה ולא טוען שאין חיוב עצמאי של ביאה ריקנית¹⁷ אלא חייב רק בשעת עבודה, סוגיא במנחות, והמשנה בכלים הוא מעלה דרבנן. התוספתא מביא דעה אחרת שמחייב מיתה מדאורייתא וז"ל "אלמא אפי' אביאה ריקנית בלא עבודה מיחייב דאע"ג דכתיב בסיפיה דקרא או בגשתם אל המזבח וגו' אלמא לשרת בעינן ה"מ בעזרה אבל בהיכל אפילו אביאה ריקנית מיחייב וצריך לומר דלעולם לא מיחייב אביאה ריקנית אפי' אהיכל דלשרת אבבואם נמי קאי וכן מוכח בפרק ב' דזבחים (יט:): דאמר אי כתב בבואם ולא כתב בגשתם ה"א אפי' אביאה ריקנית ופריך לשרת כתיב והא דתנן במס' כלים (א: ט) ההיכל מקודש ממנו שאין נכנס לשם שלא רחוף ידים ורגלים ורבי יוסי פליג ואמר דבין האולם ולמזבח שוה לו התם מעלה בעלמא מיהו בתוספתא משמע דאיכא מיתה דתניא בתוספתא דכלים (בבא קמא א: ו): 'אמר שמעון הצנוע לפני רבי אליעזר אני נכנסתי בין האולם ולמזבח שלא רחוף ידים וכו' אמר ליה העבודה אפילו כהן גדול פוצעים את מוחו בגזירין ... מה מעלה בין האולם ולמזבח ולהיכל אלא של בין האולם ולמזבח נכנסין לעבודה ושלא לעבודה ולהיכל אין נכנסין אלא לעבודה בלבד' ואי ליכא מיתה לא היו פרחי כהונה פוצעים את מוחו כדאמ' לעיל (פב ע"ב) 'מי איכא מידי דרחמנא פטריה ואנן קטלינן ליה' ושמא ההיא פליגא". הר"ש משאנץ על משנה כלים גם מסביר שהמשנה הוא מעלה דרבנן "ותימה

¹⁶ מובא בשם החזו"א במנחות שהאיסור מהפסוק באחרי מות הוא רק עבור כהן וקיים ספק אם זר יהיה חייב מן התורה עבור ביאה ריקנית להיכל.

¹⁷ כלומר, כניסה להיכל לא לשם עבודה. מו"מ על ביאה ריקנית של כהן יהיה בסימן אחר

דבסנהדרין (פב ע"ב) תניא גבי מסדר את השולחן ומטיב נרות דאין חייבין עליהן לא משום זרות ולא משום טומאה ולא משום שלא רחוק ידים ורגלים. והשתא תיפוק לי דאביאה ריקנית נמי מיחייב ... ומתניתין דהכא מעלה בעלמא דרבנן ". לגבי התוספתא שהרגו הנכנס להיכל שלא לצורך, יהיה משום שנראה כמי שנכנס לצורך עבודה, ולא הרגו אותו מן הדין "מחזי כלצורך עבודה".

לפי הגמרא במנחות, זר הנכנס להיכל חייב מלקות. כפי שנראה בתוספות הרא"ש ותוספות ישנים יומא כד ע"א זר יחייב מיתה עבור ביאה ריקנית וז"ל ד"ה לאתויי שבע הזאות שבפנים. "וא"ת פשיטא דזר חייב עליהן מיתה משום ביאה ריקנית". יש שמביאים מקור לחיוב מיתה מהפסוק "ואמרה האיש כמוני יברח ומי כמוני אשר יבוא אל ההיכל וחי לא אבוא" (נחמיה ו:יא) וכפי שמשמע מפירוש רש"י על אתר ד"ה לא אבוא "לא אכנס שם מפני פחד המיתה ולא אעבור על המצוה של הקדוש ברוך הוא שלא יבוא ויכנס זר בהיכל". כפי שהובא לעיל, בנוסף קיים הסבר בתוספתא כלים שמחייב מיתה עבור ביאה ריקנית להיכל.

סעיף יג קרבנות או חלקים של קרבנות שמותר לאכול מהם רק כהן, זר האוכל עובר על איסור מן התורה וחייב מלקות. לדוגמא, קרבנות כאלו הם קדשי קדשים או בכור תם וחלקי קרבנות הם חזה ושוק של קדשים קלים.

זר האוכל עובר על איסור מן התורה כתוב בתורה "ואכלו אתם אשר כפר בהם למלא את ידם לקדש אתם וזר לא יאכל כי קדש הם" (שמות כט:לג). גמרא מכות יח ע"א מסביר שאכילת קרבן לא ראויה לאכילת כהן פטור משום איסור זרות " גופא, אמר רבא : זר שאכל מן העולה לפני זריקה חוץ לחומה, לרבי שמעון לוקה חמש. ולילקי נמי משום זר לא יאכל כי קדש הם! הני מילי היכא דלכהנים חזי, הכא דלכהנים נמי לא חזי ... (ע"ב) ... אלא אי איתמר הכי איתמר, אמר רב גידל אמר רב: זר שאכל מחטאת ואשם לפני זריקה - פטור; מאי טעמא? דאמר קרא: ואכלו אותם אשר כופר בהם, כל היכא דקרינן ביה ואכלו אותם אשר כופר בהם - קרינן ביה זר לא יאכל קדש, וכל היכא דלא קרינן ביה ואכלו אותם אשר כופר בהם - לא קרינן ביה וזר לא יאכל". ספר המצוות להרמב"ם לא תעשה קמח " והמצוה הקמ"ח היא שהזהיר הזר מאכול בשר קדשי הקדשים והוא אמרו יתעלה ז' זר לא יאכל כי קדש הם'. ואינו חייב מלקות עד שיאכל בעזרה אחר זריקת דמים". **רמב"ם כותרת להלכות מעשה הקרבנות "מצוה ט- שלא יאכל זר מקדשי קדשים". **רמב"ם** הלכות מעשה הקרבנות פרק יא הלכה ח " זר שאכל כזית מבשר קדשי קדשים בעזרה אחר זריקת דמים לוקה, שנאמר 'ואכלו אותם אשר כופר בהם וגו' וזר לא יאכל וגו', במקום שהכהן אוכל ובעת שראוי לאכול אם אכלו שם הזר לוקה, אבל אם אכל הזר בשר קדשי קדשים בחוץ לוקה משום אוכל בחוץ לא משום זר שאכל קדש, שהרי אינם ראויין שם לכהנים, וכן אם אכלו בעזרה קודם זריקה לוקה משום אוכל קודם זריקה בלבד לא משום זרות ". הלאו מופיע בסמ"ג לא תעשה שכו " שלא יאכל זר כזית מבשר קדשי קדשים בעזרה אחר זריקת דמים שנאמר 'ואכלו אותם אשר כופר בהם וגו' וזר לא יאכל כי קדש הם', אבל אם אכלו בחוץ או בעזרה קודם זריקת דמים אינו לוקה משום לאו זה אלא מפני הלאוין המבוארים למעלה". הלאו לא מופיע כאחד המצוות בספר החינוך. לפי מה שכתוב בגמרא הלאו של זרות הוא באכילת קרבן קדשי קדשים, חטאת ואשם, במקום שראוי לאכילת כהן, העזרה, ואחרי בכשרה, כלומר זריקה. רק אכילת שמכפרת בכהנים, כשנעשה ע"י זר חייב משום זרות. קדשים לא ראויים לאכילה גם עבור כהן, זר שאוכל מאותו קרבן יתחייב משום אותו סיבת פסול. בהלכה ט הרמב"ם מחייב זר שאכל מחטאת העוף פעמיים, משום זרות באכילת קדשי קדשים ומשום אכילת נבלה בגין מליקת העוף.**

בכור נלמד מהתחלת הסוגיא בגמרא מכות יז ע"א "ובכורות' (דברים יב:ו) - זה הבכור; אמר ר' שמעון: מה בא זה ללמדנו? אם לאוכלן חוץ לחומה, ק"ו ממעשר! אם לפני זריקה, ק"ו מתודה ושלמים! הא לא בא הכתוב, אלא לאוכל מן הבכור אפי' לאחר זריקה שהוא לוקה". פירש רש"י ד"ה אפילו לאחר זריקה שהוא לוקה "אם זר הוא שאין הבכור נאכל אלא לכהנים וזו היא אזהרתו ובמקום אחר עשה הוא דאשכחן בה 'אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם את דמם תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר אשה לריח ניחח לה' (במדבר יח:יז)". האיסור ועונש נפסק ברמב"ם הלכות בכורות פרק א הלכה טז "זר שאכל כזית מבכור בין לפני זריקה בין לאחר זריקה לוקה, מפי השמועה למדו שזו אזהרה אף לזר שאכל בכור בין לפני זריקה בין לאחר זריקה". יש הטוענים שלפי רש"י קיים הבדל בין לפני זריקה ואחרי זריקה. עבור בכור שיש בו מום מובא **במשנה** בכורות לב ע"ב "בית שמאי אומרים: לא ימנה ישראל עם הכהן לבכור, ובית הלל מתירין, ואפי' עובד כוכבים." נפסק כמו בית הלל שזר מותר בבכור בעל מום ברמב"ם הל' בכורות א:ג ושולחן ערוך יורה דעה שו:ה.

חזה **ושוק** נלמד מבת כהן הנשואה לזר שאסורה מן התורה בחזה ושוק, קל וחומר שזר עצמו אסור בהם. האיסור עבור כוהנת נלמד ביבמות סח ע"ב "דא"ר יוסי ברבי חנינא: ז' זר' (ויקרא כב:י) - זרות אמרתי

לך ולא אנינות! דרבי יוסי ברבי חנינא מן זר וכל זר נפקא. ואכתי מיבעי ליה לכדתניא: כשהיא חוזרת - חוזרת לתרומה, ואינה חוזרת לחזה ושוק; ואמר רב חסדא אמר רבינא בר רב שילא: מאי קרא? דכתיב: **וַיָּבֵת כַּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הִיא בְּתִרְוֹמַת הַקֹּדֶשִׁים לֹא תֹאכַל** (ויקרא כב:יב), לא תאכל במורם מן הקדשים!". **נפסק ברמב"ם** "ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל, שני ענינים נכללו בלאו זה...., ואם תנשא לישראל הרי היא אסורה לאכול במורם מן הקדשים שהוא חזה ושוק לעולם אף על פי שגירשה או מת".¹⁸

¹⁸ מוסבר במהרי"ט אלגזי פ"ה אות מ ובמנחת חינוך רפג שאין פה גדר של אין עונשין מן הדין אלא גילוי מילתא. המנחת חינוך מרחיב את איסור זרות גם לאכילת לחמי תודה ונזיר וזרוע בשלה של נזיר.